

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
lalunk és jutányos áron végezzük.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél íven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltetnek.

Egyes száma ára 30 fillér.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

Virágvasárnapon.

Virágvasárnapon nemcsak virágeső hull, nemcsak hozsánna kiáltás hangozik, hanem forró könnycsepp, feddő szó és korbácsuhogás is.

A nap hőse a Megváltó könyezik. Sir a népen, mely elveszendő, a városon, mely megöleti a prófétákat és a templomon, melyben kufárok ütöttek tanyát s melyből egy kő a más kövön nem fog maradni.

És a feddő szó is az Ő ajkáról hangzik a képmutató farizeusok és irástudók ellen, kik elhordozhatatlan nehéz terheket kötöznek egybe és azokat vetik az embereknek hátokra, de ők azokat csak ujjokkal sem akarják illetni.

A kik a menyeknek országát bezárják az emberek előtt, mert ők nem mennek bé és azokat is a kik bé akarnak menni, azokat is nem bocsátják.

A kik mind a tengert mind a földet elkerülik, hogy valakit zsidóvá tegyenek és mi-
kor zsidóvá lesz, a gyehennának fiaivá teszik.

A kik megdézsmálják a méntát, kaprot és köményt és a mi földolog volna az irgal-
masságot elhagyják és a szeretetet.

A kik előtt több az arany, mint az oltár s több a hatalom széke, mint a templom.
Ime ezért suhog korbácsa, ezért forgatja fel a pénzváltóknak székeit, a kik már a templomba
is beférkőztek.

És mégsem menthette meg Jeruzsálemet, ki megölte a prófétákat és megkövezte azokat,
kik ő hozzá bocsáttattak, és a zsidó népet, melynek háza pusztává lett, és pusztá lészen mind
addig, míg meg nem ismeri az Urat és ezt nem mondja: Áldott a ki jött az Urnak nevében.

* * *

Virágvasárnapon nem csak virágeső hull, nem csak hozsánna kiáltás hangozik, hanem forró könnycsepp, feddő szó és korbácsuhogás.

A virágvasárnapi fénynek árnyéka is van; nem a kereszt, azt dicsfény ragyogja be, hanem egy szerencsétlen, de megátalkodott népnek az elpusztulása. Tavaszunk elmaradt, hozsánna nem zeng, köny hull, és egy láthatatlan korbács suhogása hallik. De hallik a próféta szózata is: Jeruzsálem! Jeruzsálem! hányszor akartam összegyűjteni a te fiaidat és ti nem akartátok. Kinek beszél? nekünk, az egyháznak vagy mindannyiónknak? jó volna megtudni és még jobb volna megfogadni.

Vándor.

A talár csupa sár.

Kedves olvasó, ki szereted a világosságot, az igazságot: nevezd meg egy szóval mindazt, ami rossz, a sötétséget, a babonát, a butaságot, a butítást, a képmutatást, a kizsákmányolást, a zsarnokságot, a palástolást, a ferdítést és a többi ördögöt. Nevezd meg egy szóval!

Klerikalizmus!

Igazad van. Ez minden: a mi rossz! Minden: a mi emberpusztító! Minden: a mi Isten-szomorító!

Rajtunk van már átkos, fojtogató keze. Hazánk szent harcát bénítja. Egyházunk életét fenyegeti, vérért kiszipolyozza.

Nem akarok itt politizálni. De arra talán szabad rá mutatnom, hogy a klerikalizmus ördöge, mint a néppárt organumának, az „Alkotmány“-nak nagy kavarodást okozott vezércikke bizonyítja, még a bevallott céljában szép és nemes tulipánmozgalom gyöngyöző patakját is meg akarja mérgezni.

Résen kell állanunk. Bármely politikai párt-hoz tartozunk is: nekünk, protestánsoknak, tömörülünk kell e közös ellenség ellen.

A klerikalizmus ádáz ellensége mindennek, a mi jó. De legnagyobb ellensége a szabadságnak, mert mindennek, a mi jó, a szabadság az éltető levegője, napsugara. És a mi egyházunk a szabadság egyháza.

Higyjétek el: nincs itt megalkuvás. Nem lehet békeség. Béliál és Krisztus egymás kebelére nem borúlhat soha.

És az, hogy a klerikalizmus minekünk mily engesztelhetetlen ellenségünk: mindannyiszor kitűnik, valahányszor valami gyöngeségünk, bűnünk napvilágra kerül. Micsoda károkozás, micsoda tomboló káröröm a fekete seregben! Hanem az ő bűneik tengernagyságu mocsarát beborítják a palástolásnak, a szépítgetésnek virágszönyegével.

Itt vannak például ezek a szomorú Zsigmond esetek. A mi Zsigmond esetünk. És az ő Zsigmond esetük.

Mikor a mi Zsigmondunk elbukott: milyen ördögi zajt csapott a klerikalizmus károkozó serege! Pedig a mi Zsigmondunkban a bűnök mellett voltak ragyogó szép tulajdonságok is. Ennek a jobb sorsra érdemes férfiúnak a kis ujjában több ész, több tehetség, több tudás, több gyakorlati bölcsesség, több munkabírás volt, mint a klerikalizmus egész fekete bandájának szeszgözös koponyájában. A bűne bűn. Büntetést érdemel. De annak a pompás tehetségnek borzasztó bukása, nem gúnyolni való, hanem megsiratni való! *E sár fölött csak az ördög kacaghat.*

És a klerikalizmus kárörömmel kacagva mutogatá e sirt! És persze: általánosított. Alkalmat vett magának arra, hogy az egész papságot, első sorban a református papságot, meggyanusítsa.

Most pedig itt van az ő Zsigmond esetük: a kassai püspök, Bubics Zsigmond esete. A mi Zsigmond esetünk a romlottság e tengeréhez képest csak egy csepp mocsárvíz. Prostitúált hölgyek és térfiak társasága, tobzódás, tivornyázás, kéjelgés, simonia, sikkasztás, szellemi élvezetül förtelmes képek mohó bámulása és mindenekfölött rengeteg butaság. Ez a „főpap“ a legutóbbi negyed század alatt úgy szerepelt, mint „a tudós püspök“, mint a „második Pázmán Péter.“ Neveztek „jeles theologusnak, kiváló történettudósnak, nagy humanistának, kitűnő szociológusnak“ és minden egyéb jónak. És a pástortleveleket, az egyházi beszédeket, a tudományos műveket mások, megfizetett, fukarúl fizetett tollak irták helyette. A Dr. Toldy László leveléből kitűnik, hogy azt a történelmi munkát is, amelyért Dr. Thaly Kálmán jóhiszemű ajánlatára ezt a Zsigmondot a magyar tud. akadémia tagjául választotta, más irta neki: Dr. Toldy László. Óh micsoda rettenetes posvány!

És, míg a mi Zsigmondesetünk a klerikalizmus minden rosszakaratú ráfogásának ellenére, csak elszigetelt esemény volt a mi egyházunk életében: addig ennek a klerikális Zsigmondesetnek a feneketlen mocsarában a klerikalizmus fekete hadának számos „vitéze“ vergődik!

A klerikális sajtó pedig hallgat, vagy palástol.

Jó szerencse, hogy van egy magyar lap, a szociáldemokrata „Népszava“, mely nem hallgat el és nem palástol semmi gonoszsgot! Különben azt hinné a hiszékeny magyar világ, hogy a kassai Zsigmondeset nem is olyan Zsigmondeset, mint más. És a „Népszava“-nak híradása való. Eredeti okmányokra hivatkozik, amelyeket szóról-szóra idéz és a melyeknek valóságát maguk az érdekelt felek elismerik. Hogy a „Népszava“ mennyire igazat mond, annak egyik bizonyossága az is, hogy a klerikális papvédő „Pázmán iroda“, mely még a kukutyini plébánia baromfi-udvarának botrányait is mentegetni törekszik, most az egyszer mélyen hallgat. Hejh, pedig most igazi botrányról beszél a napi krónika.

A talár csupa sár! Ez nem csak vers, hanem igaz is.

És a hazudság nagy mesterei, a klerikalizmus szószaporítói még most sem akarják el-

ismerni, hogy a bűn olyan felekezeti hatalom, mely „egyedül idvezítő egyház“-ról nem akar tudni semmit, a legmegdöbbentőbb következetességgel: nem akar tudni semmit.

Mert az ő Zsigmondeseitek feltűnően szaporák!

Jánosi Zoltán.

A zsinatról.

A zsinat negyedik ülészaka rövidnek ígérkezett, de még az ígérkezésnél is rövidebb lett. Négy napot vett igénybe s még ebből a négyből is egy: az első, a megnyitás formásaival telt el. A gyors munka sohasem gáncsolandó, ha alapos; az idő intenzív kihasználása, megbecsülése és értékelése erény; haszontalanságokkal meglopása vétek s ez a vétek fájdalom általános signaturája a mi gyűléseinknek, hol igen sok tényező magát hiedeti, nem a lényegét.

A zsinat most zárult ülészakára a fentebb említett gáncsoló szempontok egyike nem alkalmazható s ha van is kivétel, azt csak az éles bíráló szem tudja észre venni. Ápril. 27-ike, a megnyitás napja minden jelentős momentum nélkül mult el belül a zsinaton; kívül a zsinaton azonban azzal ha nem is szerves, de idő és személyszerinti kapcsolatban figyelemre méltó momentumot tár elénk a *Kálvin-szövetség* megalakulásában. Idő rendben akarván végezni a zsinattal s az első napon, pro foro interno nem látván semmi fontosabb megjegyezni valót, pro foro externo a Kálvin szövetséggel foglalkozom, előre bocsátván, hogy „nem dicsérni jöttem Caesart, hanem temetni.“ Azzal a programmal, abban a szervezetben, azzal a láthatatlan, de mégis inauguráló szellemmel, melylyel s a melyben megalakult, nem lehet tőle várni semmi jót; ha gyorsan elmúlik, ezzel fog tenni egyházunknak legjobb szolgálatot. Az a néhány nemes intencióju férfit, a ki a megalakítás körül fáradozott, illetve segédkezett nem gáncsolható. Jóhiszeműleg cselekedtek: de nem vették fontolóra, hogy honnan indul a víz és hova ömlik.

A mennyire én a Kálvin-szövetség históriá- ismerem; az a következő: A zsinat 3-ik ülészakainak folyamán Pokoly József barátom, akkor úgy hittem s talán úgy is volt, saját iniciatívájából mozgalmat kezdett abban az irányban, hogy a magyar református lelkészi kar számára nyujtatnék felvilágosítás a szocializmus lényege, jelentősége felől, utmutatás a szocializmussal szemben követendő eljárás iránt; azon majd

nem parancsoló indoknál fogva, hogy lelkészi karunk mindezekkel szemben csaknem tanácstalan s e miatt a hatalmas szociális áramlatok elhibázott állás foglalások, eljárások során az egyház ellen ingerli, a helyett, hogy annak eredményében üdvös s a keresztyén vallás társadalmi alap igazságait fedő irányzatát az egyházi élet javára igyekeznék hasznosítani. Természetes hogy a mozgalom kezdetén Pokoly barátom hozám is fordult, mint a ki az országos szociális küzdelemben elég régóta aktív részt veszek s az is természetes, hogy actióját helyesléssel fogadtam szívesen ígértem meg a közreműködést. Akkor úgy kontempláltuk a dolgot, hogy egy irodalmi gárdát szervezünk, a melyik az egyházi sajtóban a szociális kérdéseket felkarolja, nyilvántartja, tárgyalja s főleg a lelkészek számára az egyöntetű irányozás, utmutatás szerepét tölti be.

A lelkesedés heve azonban csakhamar lehűlt t. i. bemennem, a mikor láttam, hogy az üdvös aktió a *keresztyén* szocialista „szövetkezés“ szellemével kezd szomszédságba és rokonságba kerülni, teljesen elmúlt s ellenkező irányvú alakult át mikor konstatálnom kellett, hogy a fedualis klerikalizmus irányoz a kulissák mögül. Ne vegyék sértésnek, a kiket ez a kifejezés talál; én sérteni nem akarok. Szociális irány ez is; status quo alapján, vagy még inkább visszafele a reactió módszere szerint. Én a magam egyházát a liberális szocializmus szolgálatában szeretem látni, mert jellemével, lényegével ez egyezik meg s e miatt tartom teljes bizalommal a jövő egyházának. Ám vélekedjenek mások másképen, hígyjék, hogy az osztálytársadalom hagyományaiban van az idvesség, állítsák, hogy a kenyér-szükség elhallgattatása még sokáig sikerül, bizonyítsák, hogy a megindult szociális áramlatot a kegyesség csatornáin a mai állapot sérelme nélkül szét lehet vezetni; én meggyőződésünket tisztelem: azonban a mellett a feltétel mellett, hogy meggyőződésük kijelentése az alatt a jelvény és név alatt történik, a mi a lélek belső világának s a kitűzött célnak megfelel. Ezt a feltételt pedig a Kálvin szövetség mozgó szelleménél nem látom teljesülve.

Pokoly barátomat, bocsásson meg érte, a tájékozatlanság és tapasztalatlanság engedékenynyé tette és leterelte messze arról az utról, melyen elindult; nem a maga világos fejétől kért utasítást és tanácsot. Elindult azon az egyedül helyes uton, hogy irodalmi eszközökkel világosítsa s társaival világosítsa meg a szocializmus lényegét s vigye az irányítás zászlóját lelkésztársai előtt s a Kálvin szövetség immár megszervezett formájához jutott s arra a ve-

szedelmes lejtőre, a mit e felekezeti szocializmus jelent. Határozott meggyőződés, hogy mind azok, a kik felekezeti színű, izü és lényegű szocializmust akarnak csinálni, nem hogy kívül maradnak a világot mozgó társadalmi áramlaton, hanem azt magok ellen ingerlik és az egyház ellen vezetik. A világon mindenütt úgy volt és úgy van, hogy ha a felekezet szocializmust csinál bevallva vagy be nem vallva a hivatalos egyházi hatalom védelmére teszi s épen ezért nem a lelket, közegyházi érzületet termékenyíti meg, hanem a forma erőltetésével, a hagyomány védelmével ütköző pontként áll a nagy áramlat elé, az elsodortatás emminens veszélyével.

A Kálvin szövetség programja olyan, szervezete úgy kontempáltatik, hogy megvalósulása, sikere esetén egyház lenne az egyházban, ha ugyan félre nem tolhatná azt. De a sokat markolás fátuma mihamar el fogja végezni a maga munkáját s visszafogja téríteni a hamar kiábrándultakat az elhagyott és egyedül helyes utra.

E helyen nem akarok részletesen foglalkozni a programmal: csupán az indokolásnak így pontjait érintem illusztrálásul annak, hogy a Kálvin szövetség mennyire figyelmen kívül hagyja, nem akarom mondani hogy nem ismeri vagy félre ismeri korunk szocializmusának indító okát, természetét, törekvése célját. A modern szocializmus a tömeg nyomorúságból indul s a tömeg jólét felé törekszik, a nyomorúság százszorta inkább anyagi, mint szellemi vonatkozása s a jólét hiánya is az anyagiakban határozódik. „Paupertas maxima meretrix“, jól jegyezzék meg azok, a kik az anyagi standardnak nem akarnak tényező szerepet juttatni az erkölcsiek terén. Ezek dacára az indokolás egy helye ezt mondja: „Harcosokat nevel és képez a jó ügy javára, megtölti őket azzal az odaadó áldozatkészséggel, mely az élet célját nem látja betöltöttnek a mindennapi anyagi szükségletek és élvezetek elérése által. Becsepegteti tagjaiba azt a meggyőződést, hogy az élet nemesebb tartalom nélkül megszűnt az élésre érdemes lenni.“ Ha ez annak az óriási tömegnek szól, a mely a vörös zászló alatt az üres gyomor által irányozva indul élethalál harcra a mai visszás társadalmi rendszer ellen, akkor nagyon rossz helyre van adreshálva, pedig minden valószínűség szerint oda szól, mert a jólétben levők számára szocializmust csinálni a falra hányt borsó hivatásánál aligha többet ér. Épen úgy hangzik az indokolás mintha a nagy tömegnél már a mindennapi szükségletek bevolnának töltve s ez élvezetek el volnának érve. Ilyen félreértésekkel

a szocializmus figyelmét a kardinális kérdésekről elterelni nem lehet nem is szabad, sokkal életbevágóbbak azok, sokkal több visszasság, igaztalanság, egyenlőtlenség, nyomor, megaláztatás azoknak igazoló indokai, semmint a mennyre irányított figyelmeztetéssel el lehetne őket hallgatni. A léleknek ott van készen az örök táplálék: az evangélium, hirdesse, árássa a lelkekre az egyház. A testnek ám nincsen emberies mértékben kenyér, pedig az egész emberben a test is joggal követelheti a maga jogát, ezt kiküzdeni hivatott a szocializmus, kiküzdeni úgy, hogy a mai keresztyéntelen társadalom helyére anyagiak tekintetében is oda állítsa azt, a mit legnagyobb mester a názáreti Jézus alapozott.

A keresztyénség nevében nem, hanem csak a kereszténység nevében lehet a mai társadalmi rendszernek védelmére kelni s vigyázzon a Kálvin szövetség, hogy a kezdet mámorából felébredve a keresztény szocializmus karjaiban ne találja fel magát, mint a reakció balkézi hitvese.

(Folyt. köv.)

Dr. Baltazár Dezső.

A mi igehirdetésünk,

vagy: bibliai szöveg és az egyházbeszéd tartalma.

Az „Igehirdető“ első száma megjelent. Igen jó nevű nyolc lelkész irt belé egyházbeszédeket, melyek, mint egyházszónoki művek, általában használhatók és elmondhatók bármely prot. templomban.

De mégis, nekem igen erős kifogásaim vannak, nem anyira e beszédek ellen, mint ezekből is kiindulva, általában a mi igehirdetésünk ellen.

Ma még, az emberi szív érzésének, a Krisztusi életre irányításánál, főszközünk az igehirdetés. Eljő az idő, midőn nem az igehirdetés lesz a főszköz. De még jó soká ez marad. Épenezért igen nagy figyelmet érdemel főként lelkészsképző intézeteinkben.

Ez okból írom e sorokat s a legmélyebb tisztelettel ajánlom theol. akadémiáink illető tanárainak nagybecsű figyelmébe. Általános tapasztalatom az, hogy egyházbeszéd íróink, igenkevés kivétellel, nem a bibliai igazságokról prédikálnak, hanem a bibliai szöveget inkább csak utólag választják ki. Ez pedig igen nagy baj.

Igaz, hogy a bibliai igazságok átértése, átérzése, ugyszólván, prófétai ihletést kíván. Vagy legalább is az emberi tudás mezejének oly széleskörű jártasságát, hogy a szűklátkörű részlet ismeretek ne akadályozzanak az egyetemes élettani elmek felismerésében. Mert ez a mi emberi életünk legnagyobb nyavalyája, hogy az ismeret-részleteket nem tudjuk, vagy nem akarjuk egy általánosító központhoz fűzni, s inkább kiki a maga mesterségét, a maga tudományát, a maga szakját tartva csak igaznak, a többi előtte merő hiábavalóság, bolondság, vagy pusztán csalás.

A ki azonban az egyetemes életjelenségek összekötő szálait keresi s ilyen nézponthoz vizsgálja a bibliai igazságokat, az ilyen lélek előtt, csodálatos mélységben

és magasságban tárulnak föl ama magasabb régiók, „a tükör által látottak mennyei valóságai.

Ha egy pap nagyon sokat olvas, még többet figyel s gondolkodó és figyelő lelkével okról okra lép, különösen a tudnivalók és megtudhatók mai széles mezején, igazán sokszor szinte mély megdöbbenéssel áll meg egy-egy bibliai igazság átható fénye előtt, mint Saul egykor a damaskusi uton. Aztán ilyen lélekkel olvasva, koronként közhasználatra bocsátott egyházbeszédeinket, mély sajnálattal érezzük a biblia meleg fénye mellett az emberi tudakosság hideg homályát.

Ezen változtatnunk kell. Alapjában lelkészsképző intézeteink föladata, hogy *tantervünk gyökeres változtatásával is*, a biblia lehető alapos megismertetését tegyék a tanítás központjává. *Mert a biblia a lelki, erkölcsi biológia.* Mai tudományos szellemünk általában, az életjelenségek megérthetésének alapjául a biológiát helyezi a tudós kiinduló pontjául s nemcsak az emberen kívül álló összes szerves élet terén, hanem az emberi társadalom életfolyamatában is, az ugynevezett társadalmi evolúció elméleténél, *életani alaptól* indul és vizsgálódik a legújabb tudomány. És bizonyára *ez a leghelyesebb, a legigazabb szempont és eljárás.* Nem emberalkotta képzelgés füstölő mécsvilága mellett, a legtöbbször hívságos ráfogásokkal, hanem az igaz, való élet megértésével mutatni helyes nyomokat, elkezdve a jegecedés biológiáján, folytatva a növény és állatélet csodás változatain, fel az emberi lélek és szív mozdulásának istenországába.

Az „*Igehirdető*“ egyházbeszédeiben, az elmondottakat nem találom. Vagy én tévedek, ez is lehet. De minden esetben végtelen fontosságú ügyben kérem a megérdemelt figyelmet. S azért látom jónak itt ez új vállalat kezdetén emelni fel szavamat, mert ez a vállalat tisztességes igényekkel és föltételekkel lépett a szószék elé, mintegy iránymutatóul is, azon jönevű lelkészekről ítelve, kik még ezután lépnek sorompóba.

Az első szám *egyházbeszédei nem a felvett bibliai szöveg tartalmáról beszélnek. Legnagyobb részt azt sem veszik figyelembe, hogy a választott szöveg meddig tartozik együvé, meddig teljes egész.*

És ezt kész veszedelemnek tartom, ugy a mikor, lelkészi működésünk igaz értékére, mint a gondjainkra bizott hívők erkölcsi életének irányítására.

Sokszor eltünődtem efelett, miért nincs a krisztusi elveknek kellő életerejük a ker. társadalomban? miért civakodnak annyit a ker. felekezetek? S bizony elsőrendű oknak találom, hogy inkább a magunk bölcsességében bizakodunk és azt magyarázgatjuk a hívők előtt, holott elég érthetően utasít Krisztus Urunk: „*egy a ti mesteretek, a Krisztus.*“

Ezt a Krisztust hirdetni a mi főkötelességünk. És ez ellen vétenek az *Igehirdető* predikáció-írói.

Ime:

Az első beszéd fötétéle: *miben áll az Isten országa?* Ezen kérdésre felel, vagyis akar felelni a római levél XIV: 17 alapján. Szintén ugy látszik, hogy felelhet is. De Pál apostol nem egy versben felel, hanem tulajdonképen az egész 14-ik részben, de szorosabban véve a 14-ik verstől a rész végéig. Ezek a bibliai versek mintegy szükségese kerete azon erkölcsi magnak, melyet Pál apostol Krisztustól tanult s melyet elhelyezni óhajt a róm. gyülekezet szívébe, *egy új élet gyümölcsözésére.*

Mert miről is van itt szó?

Arról, hogy a Krisztusban ujja kell születni a ker. embernek. Ez az újjászületés a *lélek dolga.* Ez a krisztusi vallás *jellege.* A zsidóság is, a pogányság is összezavarta a testi táplálkozás ügyét, a lelki táplálkozás

vallásos tényeivel s mi *csak a test fentartására tartozott, azt döntő súlyal* átvitte a lelki életre. Így lett a dologból, sok visszavonások mellett a lélek szolgálata, a testi formások nyügében, előítéletek és elfogultságok bilincseiben. Krisztus, a lelkek nagy szabadítója, különválasztja a testi és lelki dolgokat, a lelket a lelkek atyjával hozza közvetlen összeköttetésbe s az így szabadabbá lett lélek előtte tiszta világosságban áll a lelkünkben működő szabad erők boldogító eredménye: igazság, béke, szent öröm, mint Istenországa, hol csak Isten lelke vezet.

Ezt magyarázza Pál apostol, lelkére kötven különösen a gyülekezetnek, *az egymás iránti gyöngédséget, mint az igazi szabad lélek krisztusi természetét.*

Gyönyörű és mély igazságok ezek, a melyeknek kifejezése, erőben is, lelki haszonban is, messze túlhaladja azon rövidlélezetű szokásos predikációt, mely az *Igehirdető* elején áll.

Második, Máté XV: 21—28 alapján „*Vigasztalás a nehéz napokban*“ címet viseli. Szintén hangulatos kis predikáció. De nem arról beszél, amiről a biblia szöveg. Körülte jár, kerülgeti, de arról nem beszél. A szöveg az Istenben helyezett őszinte hit föltételten segítő erejéről beszél. Hogy bárminő messze távozzunk istentől, hitünk ereje hozzá hajt, s a hitnek emez erejét sokszor a szenvedés ébreszti föl.

Harmadik beszéd: „*Nikodémus*“ János III: 1—3. alapján.

Nikodémus története, az evangélium legmélyebb értelmű története. Csak a Samáriai asszonnyal való beszélgetés, az Isten igaz imádsáról, hasonlítható hozzá. Erről a történetről, *csak egészben* lehet beszélni ha valóban ezt a történetet akarjuk a lélek elé állítani 1—3 versek alapján, csak az ajtókilincsre tesszük kezünket, a mint hogy a kezünk alatti predikáció nem is tesz egyebet. Amellett oly dolgokat állít, a melyeket a szöveg alapján egy szóval sem lehet igazolni, sőt ha lehetne is, legkisebb súlyal sem bírtak. Például, hogy valami szörnyű zivataros éjszakán, még csak kézi lámpást sem véve, szolgál nélkül, egyedül botorkált Jeruzsálem leggazdagabb embere, egy kis sarokház felé, melynek ablakából még gyér világ pislogott. Mindenki aludt az egész nagy városban, csak ez az egyetlenegy nem tudott nyugodni, és így tovább. Főként belekapaszkodik ebbe az *önként képzelt*, sötét zivataros éjszakába és sok változáson át, a bűnös lélek benső hivatalával kapcsolja össze, a hol is csak Jézus teremthet csendeséget. Az egész tárgyalás, némely angol minta után halad, egyes odavetett életjelenetek által is hatni és ébreszteni akarván: *de a történet igaz és egyedüli magjáról egy szót sem szól!* Pedig írója nagy bibliaismerő és mélyen vallásos kedély s valóban csodálkozom, hogyan nem ragadta meg valójában tárgya tartalmát: *a lélek önkénytelenül is Istenhez vágyó természetét s a Krisztusban való újjászületés mélyeséges problémáját,* amely olyan megrázóan áll a gondolkodó lélek előtt e történetben, amelyről csak ma kezdenek a tudás terén legnagyobb alakjaink, beszélni és írni, szinte szenzációs köteteket.

Negyedik beszéd: „*Emlékkövek*“ Józsué IV: 5—8 alapján, márc. 15-re. Inkább *politikai beszámoló*, sajnos, templomi katedrából; a márciusi 12 pontokat fejtegetve, természetesen annyiban függvén össze a bibliai szöveggel, hogy izrael nemzetsége is 12 volt, a márciusi pont is 12 volt.

Én föltétlenül hátrányosnak tartom ily dolgokat templomi szószékbe vinni.

Ötödik beszéd: „Krisztus nem hijába szenvedett“ cím alatt, Márk XV: 16—24 alapján.

Nyilvánvaló, hogy ezen szöveg, Krisztus szenvedésének egyrészletét írja le, de ezen részletnek egy szava sincs arról, hogy hijába, vagy nem hijában szenvedett. A Krisztus lelki erejének mértékül s vele szemben az emberi nyers éztéketlenség elijesztő rajzaként, felhasználhatja a lelkész, de alkalmasabb szöveget is találhat. Bitziust, a ki után van átdolgozva e beszéd s a kit csak most dicsért nagyon ki, éppen mély bibliaszerűsége miatt is, Novák Lajos barátom, a Sárospataki ref. lapokban, — ezen predikáció után, nem tudnám mintául venni. Szép szólamok, megindító szép mondatok, amilyeneket minden szenvedőről elmodhatni.

Hatodik beszéd: „Mind jó a mit Isten tészen“ Máté XXVI 36—39 alapján. Tulajdonképen a 47 versig együve tartozik. Azt írják le a versek, miként készült Urunk a szenvedéshez és halálhoz. De a *kitűzött tételből egy szó sincs benne*. Érdekes a befejezése, Sachs János álmával. Tudja Isten, talán nyomósabb érvek is találhatók, Isten bölcs intézkedésének igazolásául, mint az ilyen mesés álmódosások. Jámbor vén asszonyok bólingathatnak rá, de akadhat gondoskodó hívó, ki a befejező kikezdést: „*eddig az álom!*“ az egész predikációra és eredményeként üti rá.

Hetedik beszéd: „Három világtavas“ -ról predikál, a 104-ik zsoltár 30—31 verseit használva mottóul. Nem egész három ritka nyomásu levelen, átszáguld a világtéremtésétől kezdve a világ elmulásáig, lévén az első világtavas a teremtés; a második világtavas a Krisztus születése; a harmadik világtavas, az ég és föld elmulása után feltámadó új élet. És mindez a szertelen kalandozás a biblia eme tételére van alapítva: „Ha a te lelket kibocsátod, megújítod a földnek színét. Legyen az Urnak dicsőség mindörökké.“ Holott minő szépen és okosan lehetett volna e bibliaszöveget kifejteni olyformán, hogy a természeti élet alakulásait, mint az Ur lelke működésének eredményeit mutatjuk fel s ez új élet előállításának dicsőségét Istennek adjuk meg.

Utolsó közlemény: *Ima március 15-én*. Szokásos löporszagu nemzeti hiúságok, kottáraszedett üres panaszokkal. Ime, az *Igehirdető* bemutó számának tartalma.

* * *

Eddig irogattam ez irást, midőn, egy hónappal ezelőtt, tetszett az isteni bölcseségnek, hogy megállítsa a feleségem szívverését s ezzel az én irásomat is. Talán abba is hagyom végleg, ha nem olvasom a „Sárospataki református lapok“ fegfrissebb számában a következő érdekes jellemzést:

„*Papok a népművelés szolgálatában*. Gárdonyi Géza, a jeles író, a ki 4 évig volt (néptanító róm. kath.) a következő figyelemreméltó sorokat írja „Uj szántás, új vetés“ című (népművelés 1—2 szám) cikkében: Mi a pap a népnek? A legnagyobb tekintély. Szavát Isten szavaként tiszteli a nép... Az egyetlen ember az uri osztályból, a kit magáénak érez, mert végigkíséri az életét születésétől temetéséig. A pap predikációja, meg a kalendárium — ez a kettő a népműveltség napja és holdja, pedig a templomi predikációt többnyire nem is értik. A mi papnevelő intézeteink nem gondoltak eddig arra, hogy a papot egyenesen a nép predikátorának neveljék. Súlyos vád, de faluhelyen nőttem fel s azután is soká éltem velök, hallgattam egynéhányezer predikációt. Mondhatom, egyetlen predikációra emlékszem hálaival a sokból: az is betanult prózai költemény volt.

A többi mind halvérü theologizálás, figyelemgyötrő dogmatikai hajszalboncolgatás volt. Semmi kapcsolat a nép földi életével, munkájával, szenvedélyével, bűneivel, szokásaival, gondolataival. Lónak algebra, téhennek filozófia, bagolynak elektrotechnika! Ha ez megváltozhatna. Ha a papok nem szemináriumi tankönyv-nyelven predikálnának, hanem népi nyelven! S nem csupán bibliai tekintélyekre hivatkoznának, hanem olykor magára a természetre, az életre, a lélek benső hangjaira! A pap ez idő szerint, csak a piros betűs napokon dolgozik. Hétköznap gazdálkodik, vagy tétlenkedik. Nem is kötelessége, hogy hitbelieken kívül más munkát végezzen. Tehát minden esztendőben van 2—300 olyan napja, melyen tudásai, ismeretei csupán magánértékek, a népre nézve forgatatlan kincsek. Mit tehetne annyi ezer köznap, annyi idővel, ha társulna a néptanítóval, a népművelésben! A hit csak világosság, nem kenyér. A műveltség kenyér is. A hit csak vasmacska, nem hajó. A műveltség hajó is az élet tengerén. A hit csak összekötő hid az ég és föld között. A műveltség az élet élete a a földön stb. stb.“

Ez a jellemzés, mintegy felébresztett, hogy folytassam tovább én is, mert még nappal van.

Gárdonyi Géza, mint kath. ember és volt néptanító, bizonyára ha nem csak, de leginkább kath. predikációkat hallgatott s azokat jellemzi. En is hallottam ilyeneket egyszer-másor. A debreceni Szentanna templomban is hallottam oly vad kirohanást mindenféle tudomány ellen, hogy ha Krisztus Urunk jelen lett volna, bizonyosan kikorbácsolja a hipokrita tisztelendőt. Aztán általános tenor, a más felekezetek ellen való piszkolódás, különösen farsangi alkalomkor; meg aztán a megromlott bűnösség piszkálgatása, nagyobb helyeken vándorbarátok által, bőjti alkalmakkor, az izléstelenség legszélső határáig.

De ha nálunk nem látná is ilyenek Gárdonyi Géza, nekünk éreznünk kell, hogy predikálásunk, általában véve, nem a krisztusi mustármagból nőtt vettés.

Mi volna a teendő?

Csak néhány gondolatra szorítkozom.

Ismételtem: a biblia, főként annak újtestamentomi része, az erkölcsi élet biológiája. A sok féle bibliai kritikák után, ideje volna már e térre is fordítani a figyelmet. Itt van elrejtve az élet kincse.

Ez erkölcsi biológia központi magja: a *nevelő egymásrahatás, a közszolgálat, kölcsönösség* nagy elvei. Testi szellemi és erkölcsi énünk harmóniája, a bennünk levő testi, szellemi és erkölcsi erők építő felhasználása folytán. Az élet nyugodtsága, ereje, őszintesége, a menyeyi atyával való egység érzete és az embertestvériség folytán. Testi és erkölcsi betegségektől szabadulás, a lélek vezető erejének uralma alatt, anyagi részünk látzatosságra törekvő számtalan gyarlóságai alól felszabadulás folytán.

Szóval: a krisztusi élet!

Ezek vannak a bibliában. Az élet tényeinek számtalan alakjában szem elé állítva, részletezve, kiszinezve és pedig, a mi földolog, mint a bennünk megépülő istenország szépsége és boldogító ereje által vonzó modorban. És itt van a nagy ellentét az ó és ujszövetség erkölcsi biológiája között. Az ó szövetség, mint a gyermekkor nevelő eszköze — és pedig a nyers gyermekkoré, tekintély, szigor, büntetés által; az ujszövetség: „fiak, örökösök vagyunk,“ gyöngédség, lelki erők felébresztése erősítése, szeretet által.

Ez a biblia erkölcsi levegője.

Én így találom minden lapján. És a tudás más

térein, minél szélesebb mezőn olvasgatok, gondolkodom, annál mélyebben érzem a biblia igazságát és üdvözítő boldogító hatását. És csodálkozással hallom, ha hallom, a világi tudomány és a biblia tudománya közötti ellentétet. Bizony nem a biblia ellenkezik a tudománnyal, hanem „az a halvérű theologizálás, figyelemgyöttrő dogmatikai hajszáboncolgatás.” melyről Gárdonyi Géza emlékszik, nagyon okosan.

Az a bajunk, hogy a biblia istenországának igaz gyöngyei helyett, sokszor inkább konkolyt hintegetünk, a magunk önző érdek-szülte tudományát.

Ezen változtassunk minél hamarabb. Biblia-ismeret legyen főtörekvése, fővágya a Krisztus papságának. Végtelen sokat használnánk, ha már az iskolában, az ugynevezett gyakorlati órákon, vagy szemináriumokon, bizalmas modorban, olvasgatnánk lelkész-növendékeinknek a bibliai részeket, megállapítani igyekeznénk az összetartozandó verseket, az ilyen versekben levő központi igazságot, ezen igazság bővebb megértésére, megvilágosítására szolgáló helyeket, valamint ezen igazságnak, mint az erkölcsi élet egy részének összefüggését a lelki élet egyetemes egységével; sőt a nagy egyetemes élettörvényekkel, mely átvonul a szervetlen és szerves életjelenségeken, mely bont és alkot ókat és ujakat, szintugy a rajtuk kivülálló, mint a bennünk végbemenő érzés és gondolat csodás ösvényein — „azt az égi zenét, melynek dallamára lejtenek a versejtek és az ég csillagai.”

Bizonyára hasznosabb dolog volna a bibliának ilyen tanulmányozása, mint a görög vagy héber nyelvből pár bibliai résznek magyarra fordítása, vagy épen egy végzett theológus, mint segédtanár vezetése mellett egy héber nyelv tanulása, vagy jobban mondva — nyavalygása.

Minő élet tárulna föl ilyen uton, a leendő lelkipásztor előtt! A mélységnek és magasságnak minő csodáin vezethetné lelkes és lelkismeretes tanára, a ki már jártas e fenséges tájakon! Mint az a nagy olasz költőt poklon, menyországban át égi vezetője! Minő más világitásban tűnnék fel előttünk a vallás vallásos élet, biblia, Krisztus, Isten, társadalom, haza, emberiség, hazafiság és azok a sok... sok nagy szavak, melyek ma legtöbbszörre, csak mint színes, üres szapanogolyók szálnak... száldogálnak addig, meddig felettünk és körülünk s aztán... porba hull egy zavaros vízcepp! Mily tisztán láthatnánk az életet azon fény mellett, mely kigyuladt egykor keleten a betlehemi mezők felett! Nemcsak egy Kidd Benjámint látná meg a társadalom fejlődésének természetes történetét és utjait, hanem azon ezer meg ezer közpapok is, kikről Gárdonyi Géza, talán némi tulzással írja, hogy csak veresbetűs napokon tesznek a mit tesznek, illetve dogmatizálnak a való élettel semmi összefüggésben nem álló dolgokról.

Nevelő intézeteink a tüzhely. Itt gyul ki a fény, innen árad a meleg, ha tiszta Veszta-szűzként ápolják, fejlesztik.

Azért ajánlom e dolgokat, főként theol. tanáraink nagybecsű figyelmébe. Emberi életünk elsőrendű kérdése ez. Mint Krisztus Urunk figyelmeztet: keressétek előbb istenországot és annak igazságát és minden többiek megadatnak néktek!”

Andrássy Kálmán.

KÖZÉLETÜNK.

A debreceni egyetem ügye a zsinaton.

„Mély tisztelettel javasolja az iskolaügyi bizottság, hogy a mai több tekintetben nehéz viszonyok között és kedvezőtlen körülmények mellett álljon el a zsinat a protestáns egyetem mielőbbi megvalósításának tervétől s megfontolva azt, hogy az egyetemes konvent is főként egy, a tanárképzésre is hivatott és jogositott bölcsészeti fakultás létesítését tartotta egyházunkra nézve elsőrendű szükségnek s maga az 1891—93-diki zsinat is első sorban csak egy ilyen fakultás felállításáért buzgókodott: — bizza meg az egyetemes konventet, hogy a debreceni bölcsészeti fakultás ügyét vegye újból tárgyalás alá, s a tiszántuli egyházkerülettel a már eddig rendelkezésre álló alapokból, a nyert alapítványokból és adományokból s az 1848: XX. t-c. értelmében reményelhető államsegélyből kísérelje meg egy olyan bölcsészeti fakultás fellállítását, a mely mint állami érvényességű tanárképezde szolgálja református egyházunk, vagy, — ha a korábban reményelt közösség keresztülvihető — a két protestáns egyház magasabb érdekeit s elégítse ki a felekezeti tanárképzéshez több oldalról támasztott s egész egyházunkra nézve áldásosnak ígérkező várakozásokat.”

Sulyok István: Főtisztelendő és méltóságos zsinat! Az iskolai bizottságnak most elhangzott javaslata egyházunknak évtizedes aspricióját akarja megvalósítani. A megoldás módját azonban úgy, a mint a bizottság kontemplálja, részemről elfogadhatónak nem tartom. Nem fogadhatom el azért, mert nem találok meg benne azt, a miért a magyarországi református egyháznak küzdenie, áldoznia kell. Méltóztassék csak visszaemlékezni, hogy a mikor a református egyetem gondolata először megjelent a közönség előtt, mily lelkesedéssel, mennyi égő vágygyal fogadták. Ez a gondolat, ez a nagy eszme ez a nagy cél teljesen el van sikasztva e határozati javaslatban. El van sikasztva ez által, hogy egyenesen kimondja; hogy eláll az egyetem tervétől. Azt hiszem a multhoz képest ez nem előremenetel, hanem egyenes visszaesés.

Mélyen tisztelt zsinat. Igen szépen és bölcsen mondotta főtisztelendő Bartók György püspök úr, hogy a magyar protestáns egyháznak, jobban mondva a magyar református egyháznak arra kell törekednie, hogy a maga szellemi ereje, gondolkozási módja kovász gyanánt hassa át Magyarország egész társadalmát. Hiszen ez természetes. Ennél nemesebb, magasabb célja nem volt és nem is lesz soha a kálvinista egyháznak. Erre kötelezi egyházunkat tradícióink is, multunk is. A magyar református egyház a multban vezetett a tudományosság terén, ennek az egyháznak tehát vezetnie kell tovább is, nem szabad a zászlót kiengednie kezéből mert ha a zászlót kiejti kezéből, abban a pilanatban a magyar kálvinizmus válságos helyzetbe sodortatik. Ez pedig csak úgy lehetséges, akkor történhetik meg, ha a magyarországi református egyház az egyetemnek megvalósítását mint végecélt állítja maga elé. Eről lemondani nem lehet és nem szabad soha. Ennek kapcsán nagyon természetes, ha a református egyetem létesítését mint végecélt elfogadjuk, akkor el kell fogadni a másik kérdést is, hogy ha szükségünk van református egyetemre, hol állitassék fel az az egyetem. Azt hiszem, ennek helye csak ott jelölhető meg, a hol a cél elérésére az eszközök legkönnyebben állnak rendelkezésére.

A dunamelléki kerületnek 1880-iki ülésében, a mint ez a történelmi előadás magában foglalja, foglalkozott ezzel és Molnár Béla már 1880. április 26-án rámutatott arra, hogy ha létesül egy református egyetem, az nem létesülhet másutt, mint éppen Decrecenben. Elismeréssel hajlok meg azok előtt, a kik akár a székesfővárost, akár Kolozsvárt tüntetik fel mint az egyetem legalkalmasabb székhelyét, de hogy ha őszinték és objektívek akarunk lenni, akkor minden kétségen kívül áll, hogy úgy a fővárost, mint Kolozsvárt ebben a tekintetben magasan felülmulja Debrecen.

Hiszen eltekintve attól, hogy Debrecen egy hatalmas egyházkerület gócpontja minden kétségen kívül áll az, hogy az anyagi erők Debrecenben állnak leginkább rendelkezésünkre az ilyen nagy alkotás megvalósítására. Csak Debrecen lehet predestinálva arra, hogy kálvinista egyetem székhelye legyen. És így minden kétségen kívül áll az, hogy a mikor a mi országos zsinatunk e kérdésben határoz, még pedig az éppen tárgyalás alatt álló javaslat alapján határoz, kell hogy kifejezésre juttassa nyíltan és őszintén, hogy az egyetemről nem mond le, de azt az egyetemet mint végső célt kötelességének tartja megvalósítani és az egyetem székhelyéül már most is Debrecen jelöli meg mint olyant, hogy intellektuális és anyagi erejével ez a kérdés legjobban vihető dülőre.

Abban a kérdésben, hogy vajjon maga a református egyház, vagy mondjuk a protestáns egyház saját erejével képes lesz-e ezt a nagy kérdést megoldani, lehet vitatkozni, lehet pro és kontra érvelést felhozni. Főtisztelendő Bartók György püspök úr azt mondta, hogy nem fél az állam segélyező kezétől. Igaz, hogy az állam segítő keze nem mindig rejt veszedelmet, de mindig félelmes. A magyar protestáns szellemnek vagy református szellemnek egy szemernyit sem szabad engednie abból a mit a kálvinizmus karakterének tart. Fejes bizottsági tag ur azt mondja, hogy saját erőnkre kell támaszkodnunk és saját erőnkre kell a mérlegbe vetnünk első sorban, hogy ily nagy kérdést megoldhassunk.

Hiszen ott van Somló Bódog esete Nagyváradon. Nagy port vert fel az az ügy. A szabad gondolkodásnak ügye volt az. Igaz, hogy királyi katolikus intézetnél történt. "És mi történt Somló Bódoggal? Igaz, hogy Kolozsvárra került egyetemi tanárnak, de méltóztatásuk csak figyelembe venni azt az erős támadást, a melyen keresztülment. És maga ez a tanulság elég ok arra nézve, hogy nekünk nem az állam pénztárára kell apellálnunk, hanem a saját anyagi erőnkre.

Sajnálom, de őszintén jelzem és mondom, hogy nálunk a mikor a nagy alkotásról van szó, a melyek vitális érdekét képezik egyházunknak, az egyetemesség fölé sokszor parciális érdekek emelkednek. Tudom, hogy a multtal és a mult tradícióval szakítani nem könnyű, tudom, hogy Sárospataknak is megvan a maga multja, a maga jelentősége, megvan a környezet hatásának, megvan és meglesz ez Pápanak és a többi fókusnak, de a fókusoknak erejét és hatását nem alterálja az, hogy ha mi egy egyetemes, általános nagy cél érdekében vállvetett erővel együttesen egy lélekkel tudunk áldozni, a mint egy lélekkel kell a magyarországi református egyháznak a debreceni egyetemért áldozatot hozni. Itt a parciális érdekeknek el kell tűnniök, meg kell semmisülniök, az egyetemleges érdekeknek kell föléjük kerülnie. Hiszen ha egyházunk egy egyetemes érdeke minden szívet megdobbant, akkor a debreceni egyetem mielőbb létesülhet, sokkal előbb, mint talán a kishitűek remélik és gondolják.

Felszólalásom első része tehát a javaslatnak e részére vonatkozik. Belátom és elismerem annak jogsultságát, hogy bizonyos körülmények között az anyaszentegyháznak deferálni kell és hogy nehéz anyagi helyzet, nehéz viszonyok vannak és ezek előtt bizonyos tekintetben deferálni szükséges. Jól van. Hát deferáljuk. De nem úgy, hogy magát a végső és magasabb célt elejtjük. Lemondunk ezúttal az egyetemről, de úgy hogy tartjuk fenn a végső célt és a legközelebbi jövőben tüzzük ki a megalakítás tárgyául magát azt, a mit ez a javaslat is kitűz: egy bölcsészeti fakultás létesítését.

A javaslatnak e részét tekintve nagyobbára egyetérték a bizottság munkálatával. Egyetérték abban a tekintetben, hogy bizassék meg a főtisztelendő egyetemes konvent, hogy ezt az ügyet ismét vegye tárgyalás alá, még pedig a tiszántuli egyházkerülettel próbálja megoldani a dolgot. Hiszen az eddigi határozatai a konventnek a kerületek nyilatkozásával természetesen azt vonják magok után, hogy az ügynek egy része oly helyzetben van, hogy csak Debrecen és a tiszántuli kerület anyagi támogatásával jöhet az ügy megoldásra. Ismétlem, ezt a részt elfogadom. Sőt más út és mód nincs is a zsinat rendelkezésére. Elfogadom azt is, hogy vételessé kombinációba az, hogy mit tud nyújtani a tiszántuli kerület, sőt a XX. t.-c. alapján maga az állam, de ismét rá kell mutatnom, hogy ha így marad a határozat, akkor tulajdonképpen tovább is csak vergődik az egész bölcsészeti fakultás kérdése. Vergődik mindaddig míg expressis verbis nem nyer kifejezést, hogy nemcsak a tiszántuli egyházkerület érdeke, de az egyetemes egyház érdeke is, hogy a debreceni bölcsészeti fakultás mielőbb létesüljön, és hogy egyetemes érdek. Ha e gondolat elől elzárkózni nem lehet, akkor természetesen egyenes folyománya ennek az, hogy minden egyházkerület hozzon áldozatot ezért a filozófiai fakultásért.

Mélyen tisztelt zsinat! A kalvineum ügyében méltóztatott nyilatkozni, hogy erre szüksége van az egyháznak, hogy azt a nagy évforduló alkalmából létesíteni kell és e végből minden egyházkerületre, tehát az egyetemes magyarországi református egyházra méltóztatott apellálni. A kalvineum külső megjelenése a magyar kalvinizmusnak a székvárosban. Imponálhat, elhiszem, de bátorkodom felállítani a kérdést úgy, hogy a magyar református egyháznak sokkal inkább áll érdekében a filozófiai fakultás létesítése, mint a kalvineum létesítése. (Mozgás.) Ebben a filozófiai fakultásban lehet az az erő, a mely kovász gyanánt átgyurja a társadalmat, a protestáns kálvinizmus szellemét beviszi Magyarországra különböző társadalmi rétegeibe. Épen azért, mert így gondolkozom, és mert ennek a filozófiai fakultásnak létesítését elsőbrendű érdeknek tekintem magánál a kalvineumnál is, megérthetőnek találom, sőt szükségesnek tartom, hogy ezért maga az egyetemes református egyház is hozza meg áldozatát. Hiszen, ha a magyar kálvinista egyház a maga áldozatával támogatására jön e kérdésnek, a megoldás nem fog sokáig késni. Méltóztatik emlékezni, hogy maga a tiszántuli egyházkerület is a mult évi tárgyaláskor már körülbelül oly helyzetben volt, financialiter úgy tudta már rendezni a dolgokat, hogy erős remény volt arra, hogy ha nem is teljes bölcsleteri fakultást, de bizonyos részletet a saját erejéből fel tud állítani. Akkor azok az érvek hangoztak el, hogy tört szárnyra hiányos fakultásra a magyar kálvinista egyháznak talán nincs szüksége. Jól van. Kívánjuk az egész fakultást? Akkor ne csak kívánjuk, hanem hozzuk meg az áldozatokat és létesítsük minél

előbb. Épen azért, mert ebben a javaslatban ezt nem találok biztosítottak, tiszteletteljesen kérem a főtisztelendő és méltóságos zsinatot, méltóztassék elfogadni azt a javaslatot, a melyet a következőkben van szerencsém felolvasni. (Halljuk! Halljuk!)

Az iskolaügyi szakbizottmány javaslatának mellőzésével mondja ki az egyetemes zsinat:

Az egyetemes zsinat, habár a magyarországi református, esetleg a magyarországi két protestáns egyház végső törekvési célját csak egy, Debrecenben felállítandó református vagy protestáns egyetem létesítése képezheti: mindannak dacára a mi nehéz viszonyok és kedvezőtlen körülmények figyelembe vételével, mivel az 1891—93-iki budapesti zsinat is a bölcsészeti fakultás létesítését jelölte meg az egyház elsőrendű sürgős szükséglete gyanánt: megbizta egyetemes konventet, hogy a debreceni bölcsészeti fakultás ügyét újból vegye föl tárgyalás alá; készítsen javaslatot az egyetemes egyház anyagi hozzájárulása tárgyában s a tiszántuli egyházkerülettel a már eddig rendelkezésre álló alapokból, a nyert alapítványokból és adományokból, egyetemes egyházi segélyből s az 1848: XX. t.-c. értelmében nyerhető államsegélyből teljes erővel törekedjék mielőbb olyan bölcsészeti fakultás felállítására, a mely mint állami érvényességű tanárképző szolgálja a református vagy akár a protestáns egyház magasabb érdekeit s elégítse ki a felekezeti tanárképzéshez több oldalról támasztott s egész egyházunkra nézve áldásosnak ígérkező várakozásokat. (Helyeslés.)

Válasz Kassay Béla urak.

E b. lap legközelebbi számában Kassay Béla lelkész úr kirohanást intézett „Ellenvélemény” című cikkében Öry Tamás kollégám ellen s ellenem.

A mi cikkében Öry Tamás kollegámat érinti, arra nem reflektálok, arra a válaszáért Öry Tamás kollegámra bízom, én csak a személyemet kellemetlenül érintő szavakra óhajtok válaszolni, higgadtan, minden személyeskedést kerülve, mellőzve.

Kassay Béla úr alaposan megtépszott bennünket cikkében az igazságért, az igazságért megfeszítették a Megváltót, tehát tünjük e szívünkbe vert töviseket, van abban már több tövis is! . . .

Kassay Béla úr „vastag tapintatlansággal (!) vádol cikket írásáért. Vádolni könnyű valakit, de azt be is kell igazolni, bizonyítani. Én csak azt irtam, a mi velem e tractusba jöveletemkor történt, a múltakról, a gyámintézet múltjáról nem beszéltem, az reám nem tartozik, arról beszéljen Öry Tamás kollégám.

Jól emlékezik arra Kassay Béla lelkész úr (ki itt 4 hónapig felügyelő lelkész volt), hogy midőn állásomat elfoglaltam itt, és nekem mindeneket leltárilag átadott, néhány nap múlva az anyagiakra nézve is, mint gyámintézet pénztárnok Bónis Károly földbirtokos úr házában (hol szállva volt) az akkori gondnok, Bónis úr jelenlétében leszámolt velem, leszámolt, még pedig eléggé borsosan, jól felbecsülve néhány szekér penészes rozs szűl szárított búkkönyömet, s néhány hektoliter búzát, melynek egy része ma is egyes hiveknél van, s megadják majd soha napján, de Kassay Béla úr összes próventusomat (melyet nézetem szerint meg kellene fizetni) megdézsmálta a gyámintézet javára, az értékelést Bónis úr is soknak találta, azt ajánlta nekem adjam ki természetben a követelést, ne pénzürtékben.

Bár megfogadtam volna Bónis Károly úr szavát! De Kassay Béla urnak a természetbeni jövedelem, illetve osztalék a gyámintézet részére nem kellett, pedig előbb így óhajtott velem leszámolni, de látván gyülevész búzámat és hitvány búkkönyömet (melyet alig tudtam elvesztegetni) nem volt kedve az ily leszámoláshoz, Kassay Béla úr leszámolt pedig velem a gyámintézet javára 287 k 85 fillérben egyházam javára pedig (melyet Gulya György urnak mint elődömnök elmenetelekor fizetett ki az egyház) 161 k 6 fillérben ez utóbbi összeget (tévesen írja Kassay úr, hogy ma sem fizettem ki) egyháznak kifizettem, melyről a gondnoki számadás tanuskodik a bevételi rovatokban. A gyámintézet jogtalan követelését mivel abból ki lettem zárva, máig se fizetem ki ezt elismerem, mert nekem élnem kellett, ide jöveletemkor aratásig vajmi kevés jövedelmet élveztem, de meg a lelkészi pályázati hirdetésben egy szóval se volt említve, hogy „az elválasztandó lelkész a gyámintézet fizetésre kötelezett tagja leend”! Tetszik ezt érteni? Tehát én e követelést csak is erőszak vagy per útján fizetem meg, mivel köteleességet jogélvezet nélkül elismernem tudok. Én is tanultam hajdanában egy kis jogtudományt, tanultam azt is, hogy summum jus summa injuria! . . .

De menjünk virágosabb tájakra! Nagytisztelendő Kassay Béla ur cikkemet „gunyoros”-nak nevezi. Erre nézve csak azt válaszolhatom, hogy a kit az élet anynyiszor megsebezett, a ki sokszor megmértem a legmélyebb sebeket, és a legmagasabb bánatot, kinek házában a koporsó megszokott közönséges bútor darab volt, az oly ember fülemile hangon nem éreleghet, ne csodálkozzék tehát azon ha az ilyen szerencsétlen flótás tollát epébe mártogatja, „Nem adhatok mást csak ami lényegem”! (Madách Imre.)

Cikke végén nagytisztelendő ur (csak így merem címezni mint falusi közpap) hogy egy jót szúrjon rajtunk, minket írói viselkedéssel is vádol. Ez oly távol van tőlem, méltóztassék elhinni, mint Makótól Jéruzsálem! . . .

Nem vagyok én már nagytisztelendő úr ábrándos diák, ki örvend annak, ha nevét kinyomva láthatja, 30 éve dolgozom én már tollammal az irodalom terén, különböző irányu lapokban, lelkem ösztönét, sugallatát követve, az unalmas időt kergetve, mert ha egy szegény falusi közpap nem is gazdálkodik, irodalommal sem foglalkozik, ugyan mit csináljon akkor? a csendes megbolondulás környékezi!

„Kiben erő van és Isten lakik, az szónokolni fog vér vagy dalol” mondja a koszorús Madách Imre.

Még nagytisztelendő úr gymnasista gyerek lehetett, mikor én már ott voltam Filippinél a küzdők táborában, a közpapok nemes mozgalmában, mely mozgalommal a papi congruának az első szikrát budapesti orsz. értekezletünkön megadtuk, mely mozgalom temérdek időmet s 1000 forintomat separt el, (szélhámos kiadónként mint kezes beperesítve lettem.) melyet ma is nyögök. Jól tudják ezt a hozzám közel álló barátaim. Nem mese ez, de valódi tény, szomorú tény, rám nézve. A szeretet lelke legyen velünk.

Kósa Ede.

(Folyt. köv.)

A furtai ev. református egyház története. (Folytatás és vége.)

IX. Az egyház népességi mozgalma.

Év szám	Lélek szám	Születtek száma	Halottak száma	Házassultak száma	Év szám	Lélek szám	Születtek száma	Halottak száma	Házassultak száma
1765	—	18	11	4	1779	—	36	27	7
66	—	32	5	6	80	—	34	19	7
67	—	27	17	9	81	616	35	14	6
68	—	35	30	11	82	607	23	25	3
69	—	20	5	7	83	623	27	11	11
70	—	29	—	8	84	—	27	19	10
71	—	32	—	10	85	—	36	18	8
72	—	30	34	7	86	—	26	20	13
73	—	32	19	9	87	—	37	30	7
74	—	33	18	7	88	—	40	20	10
75	—	32	27	6	89	—	26	20	3
76	—	28	15	7	90	—	36	20	6
77	—	46	19	7	91	—	36	15	9
78	—	26	20	14	92	—	41	20	12
1793	—	45	11	6	1825	—	65	29	14
94	—	43	24	8	26	—	64	23	4
95	—	33	46	6	27	—	55	33	7
96	—	41	19	10	28	—	51	31	8
97	—	33	17	7	29	—	40	31	14
98	—	45	28	8	30	—	50	36	18
99	—	41	16	5	31	—	30	38	13
1800	—	46	11	8	32	—	45	23	20
1	—	24	31	6	33	—	59	39	6
2	—	41	29	7	34	—	51	49	19
3	—	50	20	12	35	—	39	30	24
4	826	32	20	20	36	—	57	67	10
5	833	42	35	4	37	—	44	53	11
6	839	40	36	14	38	—	48	31	18
7	840	41	46	22	39	—	61	39	11
8	875	54	27	11	40	—	40	41	24
9	897	40	21	12	41	—	60	73	9
10	918	46	20	13	42	—	36	46	10
11	926	42	51	7	43	—	48	24	16
12	—	53	26	7	44	—	50	26	18
13	—	31	37	4	45	—	56	28	16
14	—	38	24	9	46	—	50	35	13
15	—	47	21	17	47	—	43	30	7
16	—	44	15	8	48	—	37	40	17
17	—	34	14	9	49	—	49	89	16
18	—	40	34	10	50	—	53	40	25
19	—	57	26	13	51	—	59	32	30
20	—	40	18	15	52	—	72	40	15
21	—	56	25	8	53	—	46	28	7
22	—	57	28	10	54	—	55	41	4
23	—	57	48	10	55	—	48	66	10
24	—	45	33	16	56	—	56	25	14
1857	—	63	45	9	1851	1281	70	59	12
58	—	44	36	16	82	1308	78	51	18
59	—	73	35	7	83	1329	71	50	15
60	—	52	40	9	84	1377	78	29	13
61	—	59	33	20	85	1402	78	51	16
62	—	63	67	17	86	1350	61	61	18
63	—	41	69	11	87	1384	69	41	17
64	—	46	40	11	88	1390	67	58	15
65	—	75	33	12	89	1437	79	35	19
66	—	57	36	14	90	1472	62	40	17
67	—	45	48	16	91	1476	61	58	12
68	—	57	61	16	92	1475	59	60	14
69	—	65	48	12	93	1483	66	58	17
70	—	58	38	13	94	1491	63	51	22
71	—	74	49	25	95	1513	69	60	16
72	—	58	88	9	96	1510	42	37	11
73	—	52	93	16	97	1515	47	32	7
74	—	48	88	26	98	1531	52	33	15
75	—	68	54	26	99	1548	52	41	27
76	—	64	36	18	1900	1550	69	71	10
77	—	70	42	11	901	1575	56	38	21
78	—	61	62	11	2	1597	73	51	14
79	—	71	71	30	3	1607	60	49	3
80	1276	61	41	14	4	1636	61	32	15

X. Befejezés.

Mikor egyházam történetét a rendelkezésemre álló adatok segítségével összeállítottam, főlemlitem azokat a torrásokat, a melyből merítettem. Ilyenek első sorban is egyházam anyakönyvei, presbyteri jegyzőkönyvei és levéltára. Különösen értékesek azok a jegyzőkönyvek, a melyeket 1765-ben Szentesi György lelkész kezdett meg, a ki nagy gonddal igyekezett az egyháztörténetéről szóló legrégebb adatokat is összegyűjteni. Érdekesek lesznek a jövő történet írója előtt a mult század kilencvenes éveinek jegyzőkönyvei is, a melyeket hogy felhasználjak, még nem éreztem magamat jogosítottknak.

Nyomatott munkák, a melyekből néhány adatot átvettem: Bunyitai Vincétől: „A nagyváradi püspökség története.“ 3 kötet. 1883. Osváth Páltól „Bihar vármegye Sárreői járás leírása“ 1875.

A kicsiny munkának elkészítésére az indított hogy a mai — egyfelől a rajongó szektáskodóknak, nazarusoknak, baptistáknak; másfelől az istent és hazát nem ismerő felekezetenküli népbolondítóknak kitett nemzedék előtt felmutassam az ősök hűségét, áldozatkészségét, egyházszeretét. Hadd olvassák az itt közlötöket; hadd nyerjenek a multak ismeretéből erőt az ősöktől átvett szent örökségnek: egyházunknak fentartásához, terheinek hordozásához, sőt egyházunknak felvirágoztatásához. Hadd buzduljanak még dicséretesebb tettek! Ne feledjék a parancsot. Máté V. r. 16. v.: „Ugy fényljék a ti világosságotok az emberek előtt, hogy lássák a ti jó cselekedeteiket és dicsőítsék a ti mennyei atyátokat.“

Vallásos erkölcsi élet.

Hogy az iskolai nevelés, a templom, a vallási kegyzerek milyen hatással voltak a furtai népre, soroljuk fel nyiltan hibáit és erényeit.

Van egyházunknak egy régi könyve „a melybe irattatnak azoknak neveik, a kik ekklesiát követtek.“ Ezt a könyvet 1765-ben kezdik meg, s a lelkész rendszeresen vezeti 1798-ig. Ennek a könyvnek feljegyzései arról tanuskodnak, hogy a leggyakoribb bűn a paráznaság. Fájdalom, a megbüntetettek között ritkán van férfi, s csak a nő szenved a közös bűnért, ki a bűn következményeit el nem palástolhatja. A büntetés első része a nyilvános bűnbevallás; második része az ekklesia s Isten megkérlelése; s végül a szegénykőre állításon kívül néha korbács ütés is. Nem csoda, ha a szerencsétlen teremtések közül némelyik öngyilkossággal menekül a büntetés elől. II-ik József el is törli a paráznalkodók ilyen büntetését, de azért még 1810-ben is gyakorolják; pl: Bánfi Erzsébet asszonyra huszonhetet verettek korbácsal.

Számosan esnek a káromkodás, lopás, verekedés bűnébe is. 1768-ban egyik lopáson ért bűnös hiába költözik át Zsákára, onnét is át kell járnia az „ekklésia köre“ (szegény köre.) Nem lesz talán érdektelen, ha ide jegyzem Törzsök István csikós imáját, a ki 1772-ben követett ekklesiát: Én szegény és nyavajás, halált és kárhozatot érdemlő bűnös ember; ime jelen vagyok a Te szent színed és a Te gyülekezeted tekinteti előtt. Megvallom én ellenem az én bűnömöt. Sokszor vétettem Ellened, Te Uram azt jól tudod; én sem tagadhatom. Megbántottalak ezen lopásommal is, melynek bűn-

tetését mostan is hordozom. Vétkeztem. De mit cselekedjem oh embereknek Őrizője? Kérlek, ne számláld meg az én vétkeimet és ne ird fel örök emlékezetre ezen én gonoszságomat. Légy kegyelmes nekem Idvezítő szent fiadért. Isten, légy irgalmas nekem, szegény bűnösnek. Foglald el az én szívemet, lelkemet Te magad számára, hogy ennek utána a bűnöknek még csak alkalmatosságát is elkerüljem, Teneked tetsző életet élhessek. Hallgass meg engem mindenekben Fiadért az Ur Jézus Krisztusért. Ámen.

Az ekklesia követés aktusához tarozott a lelkésznek a bűnshöz intézett beszéde is; pl. föl van jegyezve, hogy „1773-ben harmadik advent vasárnapján Szilágyi János káromkodásért ekklesiát követett; bebocsáttatott ennek a textusnak a a magyarázata után: Péld. 21, 13.“

Az ekklesia követés alól nem menekedett meg a furtai lakos, ha más faluban vétkezett is, s azért ott meg is büntették. Így 1780-ban Gál István Sasson káromkodott; ott azért meg is csapatott; itthon pedig ekklesiát követett.

II. József uralkodása után hova tovább jobban beavatkozik a polgári elöljáróság is a büntetésekbe. Az egyház ugyan tiltakozik, s magáénak tartja az intéz-feddés, dorgálás, büntetés — vagy feloldás jogát. 1792-ben pl. káromkodásba esett Pap Gergely, dölyfös ember, huzamos időn keresztül főbíró, az „urbariumkor az egyház ellensége,“ s midőn őt Súlyom István, a másodbíró, abszolválta, az egyház jegyzőkönyvében található bejegyzés ezt „törvénytelennek“ minősíti, mert a feloldás joga az egyházé.

A mult század első felében aztán hova tovább a polgári hatóság veszi át a bűnösök megbüntetését. Az egyház legfeljebb véleményt mond. Így például 1834-ben megfedd a presbyterium egy lányt és egy ifjút, meg egy lánynak gondatlan anyját is. De a lány keresetét a „külső törvényszékre“ utasítja, azzal a megjegyzéssel, hogy a legényt tizenkét pácára kívánja büntetelni.

Az újabb időkben a részegeskedés, korcsmázás, és verekedés büne a tulnyomó. 1877 december 9-én a presbyterium tárgyalja, hogy a lakadalmasok magokviselete rontja az iskolába járó gyermekek erkölcsét. Az asszonyok boros kancsókkal, pálinkás üvegekkel, zajos lármával jönnek fel az Isten házába, s állítólag még ott benn is kínálgatják egymást részegítő italokkal. A templomban rendetlenkedőket a lelkész dorgálja meg; az utcai rend fentartására az elöljáróság figyelmét hívják föl. De bizony a lakodalmi botránkozató kihágások, kivált a lövöldözések még ma is vigan burjánzanak.

Szomorú emléküek az utolsó évek nemcsak a perlekedések, versengések, de a verekedések és gyilkosságok miatt is. Az 1904. és 1905-ik években öt ifju élet lön gyilkosság áldozatává. A csendőrség és a megyei hatóságok lanyha eljárása lehetővé teszi, hogy vad indulatuktól vezérelt ifjaink megvasalt botokkal, lövő fegyverekkel felszerelve mulatozzanak vasárnaponként. Megtörtént, hogy a vasárnap délutáni istentiszteletről hazatérők élete veszélyben forgott a templomunktól alig kilencvenhárom méternyire fekvő korcsma helyiség előtt a keresztül-kasul röpködő golyók miatt. A presbyterium 1904-ben meg tette a lépéseket a törvényes távolságon belül eső eme gonosz fészék bezáratása végett. Egész a magas miniszteriumig megjárt ez ügy minden fórumot, míg végre sikerült a korcsma helyiséget a közelből eltétetnünk.

Ezt a romlást nem irhatjuk teljesen a furtai nép rovására. Okozói ennek az egész országban évek óta megrendült törvényisztelet; s a sok roszat terjesztő

hitvány ujságocskák, a melyek a vallást is gyakorta porba rántják olvasóik előtt. És a mint az „urak“ hideg vérrel gyilkolják egymást az ugy nevezett párbajokban, a nép fiai a magok módja szerint vivják meg párbajukat a korcsmákban füttyköseikkel, fokosaikkal, revolverekkel. Remélhetjük, hogy a mint közállapotaink megjavulnak, a nép erkölce is visszatér a rendes mederbe.

Forduljunk el a sötét képektől. Forduljunk azokhoz, a melyek arról tanuskodnak, hogy a furtai nép tulnyomó részében van egyháziasság, áldozatkészség, nemes érzés is.

A pusztulás előtti korból kimagaslik annak az egyszerű egyházfinak jelleme, a ki az elpusztult egyháznak talán egyedüli kincsét, ezüst urasztali kelyhét magával viszi Derecskére, s utódainak szent kötelességökké teszi, hogy ha valamikor hirt vesznek arról, hogy Furtát újra megülték, s Furtán a református egyház megint életre támad, a poharat, az ősi örökséget vissza hozzák igaz birtokosának. És ivadékai az elhunynak végrendelete szerint cselekedtek.

Az 1771-iki templom építés idején vetélkedve si-etnek áldozni a templom építésre. Nem győznök az adományokat egyenként felsorolni; hadd álljon itt csak néhány: öreg Szabó András 30 vonás frot, Mészáros Mihály 25 v. frt. öreg Herceg György 30 v. frt. öreg Eröss István 10 v. frt. Orbán István, Fodor Ferenc, Juhász András 5—5 v. frt. Ez időket így jellemzi az egyházi jegyzőkönyv: „akkor olyan szokása volt az ekklesia tagjainak, hogy a ki mit eladott, az ekklesiának szakasztott el elsőbb is belőle.

Az 1815-ben megkezdett templomépítést a prepost és a Zsakai gróf adományán kívül a furtaiak önkéntes adakozása segíti elő. Így: „a templom építésben különösen igyekezetet mutattak: a három Juhász János, Korda János, Orbán György, Herceg István; legtöbbet adakozott Herceg János szabados, különben is a legvagyonosabb ember.“

Tehát a vagyonos emberek kötelességöknek tartották, hogy az egyház céljaira áldozanak!

A gondnoki számadásokból kiolvashatjuk, hogy nem csak pénzt, de olykor lábas jószágot is adományoznak „Isten dicsőségére,“ pl. 1823-ban Súlyom Jánosné egy borjút, öreg Csapó István egy borjút; Berei István kurátor egy két éves üszöt, Súlyom György egy rugott ökor borjút stb.

Hogy a szabadság hare idjén miként áldozott Furtai a honnak, arról már előbb volt szó.

Az áldozatkészségnek jeles napja 1874. junius 19-ike, a mikor a hatvanharmadiki aszály szomorú hatása alatt megállapítják a takarékmagtárt, önkéntes adakozásokból. Ember Károly lelkész, a falu legvagyonosabb földbirtokosa, tiz köböl búzával jár elől. A magtár célja: kölesön által való segélyezés, az inségesek gyámolítása s az egyház segítése. A magtár szépen jövedelmez, ugy hogy az 1886-iki adó emelés előtt a a hiányt, éveken keresztül a magtár jövedelméből fedezték. De ezt az egyházmegye nem engedi továbbra. A magtár kölcsönökkel roppant sok baja volt az egyháznak, s 1893-ban a magtárt pénzzé teszik; a befolyt összegből alkotják a „szegény alapot.“ a mely ez idő szerint ezerhatszáz koronán felül van; az egyházi tőkepénztárban kezeljük, kötvények mellett. 8-as percentre; kamat jövedelmének három negyed része tőkésítették évről évre.

1872-ben a toronyra adakoznak; az adakozók között első R. Juhász János, a ki 120 forintért a gombot csináltatja meg.

1891-ben építik az orgonát: az adakozók száma

felül haladja a kétszázat; az összegyűlt pénz közel két ezer forint; a miből 1881—1389-ig 1302 frt. gyűlt 1889-ben pedig a Kovács János lelkész által vezetett gyűjtés 670 frt 95 kr. eredményez. Nagyobb adományok id. R. Juhász János 100 frt, id. Csapó János, id. Szabó Sámuel, id. Juhász Antal, id. Török István, Juhos Ferenc. id. H. Juhász József, Kállai István, id. B. Juhász István, id. Veres Miklós Herceg Mihály, id. Kállai János 50—50 frt. Déby Imre, 40 frt 65 krc. id. Juhász Péter 30 frt. Vdres József, Veres Imre, Bói Sándor, Gellén István, Solyom István, id. Juhász Benedek, 25—25 frt. és számosan husz, tiz forintokat, az adakozók nevei a templom külső tornácában felfüggesztett táblán olvashatók, hálára egyaránt méltók bár mily csekély összeget tudtak is áldozni némelyek.

1896-ban a harmadik harangra 428 frt gyűlt.

Önkéntes adományokból teremtődött meg a lelkész lak építési alap is, a mely 1905. végén 3770 korona 77 fillér volt. Nevezetesebb adományt tettek 1902-ben Török István, 1903-ban id. Juhász Péter és Gellén István 1905-ben Bói Sámuel 100—100 koronát, id. H. Szabó Sándor 1905. 20 koronát. stb.

1904 januárban teremtjük meg az egyházfenntartási „örök alap“-ot. Az egyház hívei átérzik azt, hogy sem a terhek miatt való gyáva sopánkodás, sem az államra mint a mankóra való támaszkodás nem biztosíthatja egyházunk jövőjét. Önmagunknak kell a jövőt biztosítanunk, Istenbe vetett hittel, bizodalommal. Elvégre e föld minden országban megvalósul az az ideális állapot, hogy az egyház teljesen szét választatik az államtól. Minden egyháznak magának kell gondoskodnia, hogy készen találja az a jövő. A jövőre tekintve alkötjük meg mi is a népiesen „örök alap“-nak nevezett egyház fenntartási alapot. Első adomány a néhai özv. Gellén Istvánné nevét megörökítő 100 korona, a melynek céljaul az örökösök előbb az építendő lelkész lak alapját jelölték meg, de lelkész tanácsára az örök alap szegelet követ vetik meg vele. E célra hagyományoztak: Pap Mihály, 5 kor; Pap Eszter 10 kor. Vince Istvánné, 10 kor. Veres Miklós, 4 kor, Török Sándor 50 kor. Nagy Sándor, Szántóné Berecki Eszter és egy magát meg nevezni nem akaró nő 10—10 koronát. Az alap 1905 végén csak 214 kor, 70 fillér, de ha tudjuk azt, hogy a furtai reformátusok 1902-ben 400 koronán 1903-ban és 10.4-ben 500 koronán, 1905-ben 600 koronán felül adományoztak hagyományoztak egyházi célra, s a lelkészi lak felépítése után buzgó áldozat készségök összes erejével az „örök alap“-ot karolhatják fel: akkor reményünk lehet, hogy az egyház fenntartási alap csak egy évtized alatt is rohamosan fog növekedni. És hogy áldozatkészségöknek a jövőben még fokozottabb mértékben tehetnek eleget, onnét reméljük, hogy a furtaiak az utolsó években a zsákai és homorogi határookban több ezer hold földet vásároltak; a préposti birtokot is újabb tizenkét évre (1918-ig) albérletbe kapták; mint két jel biztat, hogy az anyagiakban gyarapodni fognak.

És a mint az ösök között első sorban a tehetősebbek tekintették szent kötelességöknek, hogy egyházunkért áldozzanak bizonynyal példájokat követik a fiak is; mint követték eddig is. A mult századokban feljegyezte a lelkész, hogy adás vevés közben a furtai elsőben egyházára gondolt. A mai idők főlemelő szokása az hogy alig akad a felnőtt egyháztagok között csak egy is, a ki midőn e földi életből a örökké valóba költözik által, meg ne emlékezzenék az ő szeretett egyházukról, hagyván ennek Isten dicsőségét munkáló céljaira kisebb, nagyobb összeget.

Ilyen hagyományokból gyűltek alapjaink, a melyeket tőkepénztárunkban kezeltünk; 8% mellett kötvényekben gyümölcsöztetünk. A kölcsönt mindig a presbitérium szavazza meg. A kezdő tőkepénztáros egyuttal szegények gondozásának is tekinthető, mivel hogy kezeli a szegény alapot is.

Itt említem föl azt is, hogy a nép kivált a téli hónapokban szép számmal látogatja vasárnaponként a templomot. A reformátusoknak van külön olvasó körök is elég diszes könyvtárral. Egyik másik hívem meglepő olvasottsággal bír.

Ha összegezem népen hibáit és erényeit, csak bizodalommal tekintek egyházam jövője elé. Adja Isten, hogy reményeinkben ne is csalódjunk soha.

K Ü L Ö N F É L É K .

— **Bizalommal kérjük fel Lapunk olvasóit, hogy úgy a hátralékos, mint a folyó évre esedékes előfizetési díjakat lehetőleg forduló postával beküldeni méltóztassanak. A hátralékokat mi készpénz gyanánt vetjük által, a f. évi I. és II. negyedévi előfizetési pénz beküldését pedig a dolog természetén kívül a sokszor bejelentett, az előfizetők által megsürgetett címszalagon történő nyugtázás is szükségessé teszi.**

Zsinati levél.

Kedves barátom !

Rövid levelemet rosszul kivonatoltátok és e hibát még megpótoltátok azzal, hogy a jövő számra jelezve tudósításomat, szeliden pressiónáltok arra. De ha nincs miről tudósítani és beszámolni? A lapok, különösebben a Pesti Hirlap elég jól elmondtak mindent és ahhoz a mit elmondtak, nincs mit hozzátenni, mint legfeljebb ismételni azon állításomat, hogy nem igen volt miért összejönni.

Érdemleges munkát nem végeztünk és a szentesítésre vonatkozó zavar miatt újra össze kell jönnünk. Nos, a sürgősségtől önmagunk által megfosztott munkálatot bátran akkorra hagyhattuk volna. Csak az a kérdés, hogy mindaz a mit a zsinat többszörös összeülések után alkotott, csakugyan olyan könnyen maradhat-e mint a hogy az sebtiben és idegen hatalmasságok pressiója alatt határozottat? Szerintem nem az, s ezért úgy gondolom, hogy érdemes volna ezt a famózus szentesítési ügyet egy kicsit megszellőztetni, annyival is inkább mert még a jegyzőkönyv is meglehetősen nehezen birkózik meg vele. Előbb úgy tudom nem is érintette s csak később találtatott szükségesnek az idevonatko-

zólág kiesztergályozott határozat felvétele. De nem ez a fő, hanem az, hogy mint a zwiwakot kétszer kellett kisütöni, mégis rossz: Márc. 28-ikán határoztunk először s ekkor még nem volt olyan harcias a hangulat. Legfeljebb Darányi a szentszövetség referendáriusa kardoskodott és a maga részére holmi liberum vétót követelt, olyan nye pozwolim formát Bánffy azon javaslatával szemben, hogy a szentesítés a zsinat elnökségére és a konventre bizassék. Másnap, a mint szavahihető uri emberek beszéltek az Andrássy Gyula gróf elejtett megjegyzése nyomán és tanácsára teljes volt az ellenállás, mely Tiszát is magával ragadta. A nemes gróf Andrássy állítólag úgy vélekedett, hogy nem szabad Bánffynak szabadkezet engedni, mert az képes lesz a szentesített törvények alapján a lelkészek congruájára és korpótlékjára még tán a hivek 10 százalékon felüli adó törlésére vonatkozó állami hozzájárulást, merő korteskedésből kijárni és életbe léptetni. Mi igaz e szóbeszédből nem lehet megállapítani, de ha így van e dolog, úgy Darányiék nagy hibát követtek el ellenünk és az egyházak ellen.

A Kálvin szövetség debütje csak amolyan kegyelembeli sikert értel, a minek meg van a maga oka. Az egyetem ügyét Tisza pótindítványa ejtette a kútba. Jó lesz az idevonatkozó tárgyalást szóhíven közölni. A diakonissza ügyben a ti egyházatok vonatkozása a legfőbb akadály. De hát miért is félnek ott Debrecenben egy ilyen intézménytől, mely 20,000 koronát hoz csak az egyetemes egyház részéről forgalomba? Az állami prot. fakultás ügyét is jó volna szóvá tenni, a zsinaton épen Dóczi említette, hogy a tiszántúli kerület sem foglalt még ez ügyben állást. Légy jó egészségben.

U. i. Az R.-ék ellenlisztáját, melyet kezetekbe adtam, miért nem közöltétek.

1906. ápril 3.

Tudósító.

— **A püspöktől.** (A nagytszeteletü esperes uraknak.) Tiszántúli ev. ref. egyházkerületünk folyó évi tavaszi közgyűlését elnöktársam Ö méltóságával történt közmegállapodás folytán május hó 15. (tizenötödik) és következő napjaira, debreceni főiskolánk disztermébe hívom össze. A nagytszeteletü esperes urakat az eddigi gyakorlat szerint kérem, hogy már május 14 (tizennegyedik) napján délelőtt 9 órakor méltóztassanak a főiskola kistanácstermében előértekezletre megjelenni. Tárgysorozatot ez idő szerint nem adhatok, a tárgyak az egyházkerületi tanügyi, és a debreceni főiskolai igazgatótanács ügyein kívül még ezután érkeznek be az egyházmegyékről. E tekintetben szívesen ké-

rem a nagytszeteletü esperes urakat, hogy akár köz, akár bírósági tárgyú a kerület elé terjesztendő ügyeiket legkésőbb május hó 1 (első) napjáig püspöki hivatalunkhoz méltóztassanak betérjeszteni, hogy az ügydarabok a közgyűlés előtt kellő időben az illető előadó uraknak kioszthatók legyenek. Kérem továbbá a nagytszeteletü esperes urakat, hogy a küldendő ügyiratok kapcsán az egyházmegyei képviselő urak neveit is közölni méltóztassanak. — *A tiszántúli ev. ref. egyházkerületi közgyűlés alkotó tagjaihoz.* Tiszántúli ev. ref. egyházkerületünk folyó évi tavaszi rendes közgyűlését elnöktársam Ö méltóságával történt közös megállapodás folytán május hó 15 (tizenötödik) és következő napjaira, debreceni főiskolánk disztermébe hívom össze. Midőn ezen közgyűlésre a közgyűlés minden egyes alkotó tagját meghívom és az azon leendő becses megjelenését kérem és várom. Teljes tisztelettel vagyok: Debrecen 1906. április hó 3. A püspök helyett: *Dicsőfi József* egyházkerületi főjegyző.

— **Zsinati jegyzőkönyv.** Az 1904. november hó tizedikén megnyílt második budapesti református zsinat 1906. március hó 27—30. (az ötvenkettedik üléstől az ötvenötödikig) tartott negyedik ülészakának jegyzőkönyve *Sass Béla* debreceni ev. ref. theologiai akadémiai tanár és zsinati jegyző szerkesztésében Debrecen sz. kir. várossa könyvnyomda vállalatánál 38 lapon, háromezer példányban megjelent s az egyházi hatóságoknak és zsinati tagoknak addig is rendelkezésükre áll, míg az illetékes püspöki hivatalok útján megkapnák, az ide vonatkozó megkeresések *Dávidházy Kálmán* könyvkötőhöz intézendők Debrecenbe. (Füvészkert-utca 9. szám.)

— **A nyugtabélyeg az adóst terhel-e vagy a hitelezőt?** A Curia 1226/904. sz. ítélete szerint általános jogszabály az, hogy a fizetést teljesítő adós a fizetésről a hitelezőtől nyugtát követelhet, minthogy pedig e nyugta kiállításának költségei és így azzal járó bélyegköltségek is a nyugtakiállításra kötelezett hitelezőt terhelik, az alperes az alsóbíróságok e részbeni helyes ítéleti indokolása szerint jogosítva volt az általa teljesített fizetés után járó nyugtabélyeg egyenértékének megfelelő összeget felperesnek járó kárösszegeből levonásba hozni, miért is az ennek megfelelő 7 K. 50 fill. és kamata iránti keresetével alperest, mindkét elsőbíróság ítéletének e részbeni megváltoztatásával el kellett utasítani.

— **Egyházmegyei gyűlések.** A nagybányai ev. ref. egyházmegye folyó 1906. évi rendes tavaszi közgyűlését április 19. és 20-ik napjain fogja megtartani Nagybányán. A közgyűlésre szóló meghívót gróf Dégenfeld József főgondnok lemondása folytán Széll György avasujvárosi esperes-lelkész bocsátotta ki. — A bergeri ev. ref. egyházmegye rendes tavaszi közgyűlése e hó 6—7. napjain lesz megtartva Beregszászban, a vármegye székházának disztermébe — A hevesnagyunsági egyhm. ez idei tavaszi gyűlése apr. 25. Tizsasasson fog megtartani. A

gyűlés tagjait Szolnokról külön hajó szállítja Sassra. A tárgysorozat sok fontos dolgot foglal magában. A gyűlésről annak idején beszámolunk. — A felső szabolesi ref. egyházmegyei gyűlést az egházmegye szabályai értelmében nt. Görömbei Péter esperes f. évi április hó 18, 19. és 20-ra (szerda csütörtök és péntekre) hivta össze Nyiregyházára, a vármegye nagytermébe.

— **A Mezőturi főgimnázium új igazgatója.** Faragó Bálint igazgató hat éves ciklusa letelvé, a főgimnázium vezetésére a következő hat évre Borsos Károly tanárt választotta meg az egyháztanács.

— **A békési papválasztás** mely elé Békés város közönsége valláskülömbőség nélkül feszült várakozással tekint folyó hó 29-én lesz.

— **A püspöktől. Valamennyi középiskola és a debreceni ev. ref. tanító képezde igazgatóságának.** A nagyméltóságú vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr folyó évi március hó 9-én 97249—1905. szám alatt több helyen tapasztalt visszaélés folytán arra hivta fel figyelmemet, hogy a legközelebb lefolyt nagyszünetidőben ismételtelen jelentkeztek az egyházi és városi hatóságoknál magokat középiskolai vagy más tanulóknak valló olyan ifjak, a kik ösmeret szerző és tapasztalat gyűjtő gyalogos utazások közben pénz doldában megszorulván, rögtöni utazási segélyt kértek és nyertek. Mivel az ilyenü kéregetések az illető iskola nevelési eredményére homályt vetnek és a hazai tanuló ifjúságot rossz hirbe hozzák, és mivel ilyenképen a magában véve üdvös és a tanulók szellemi fejlődésére nézve nagyon is hasznos tanulmányi utazások és gyaloglások az erre könnyelműen vállalkozóknak meg gondolatlansága folytán közönséges csavargásá fajulhatnak: felkért, hogy egyházi főhatóságom alá tartozó középiskolák igazgatóit utasítsam, hogy a tanuló ifjúság erkölcsi érületére hatva, a vezetésükre és nevelésükre bizott tanulókat azon koldulás természetével bíró kéregetésektől és az előre jól meggondolt úti terv és pénz nélkül való gyalog utaztatásoktól egyenesen és a leggondosabban tiltsák el. Jelen miniszteri intézményt teljes mértékben és minden tekintetben magamévá téve, a tekintetes igazgató urakkal midőn tudomás, alkalmazkodás és további eljárás céljából közlöm, kiváló tiszteltem nyilvánításával vagyok: Debrecenben 1906. április hó 5-én, a püspök helyett: *Dicsőfi József* egyházkerületi főjegyző.

— **Dr. Dézsi Lajos** egyetemi könyvtárnokot a Magyar Tudományos Akadémia mult hó 19-én tartott ülésében levelező taggá választotta. Ez a szép kitüntetés méltó elismerése a magyar irodalom történet fáradhatatlan bűváranak, iskolánk volt széniorának.

— **Jókai-ünnep.** Debrecen város közönsége mult hó 25-én róvta le a nagy magyar író emléke iránti köteles hódolatát. Az ünnepélyen, melyet a Csokonai kör rendezett Herczeg Ferencz, Lampérth Géza és Oláh Gábor kollégiumi h. tanár és könyvtáros ez a mindinkább izmosodó fiatal tehetséges író működtek közre. Az emlék-ünnep, mely a Jókai szoborra is juttatott valamelyes összeget, szépen sikerült. Ezzel azonban Jókai iránti tartozása Debrecennek még nem lehet letörlesztve. A város és a többi testületek tekintélyes és megfelelő áldozata még mindig teljesítésre vár.

Tartalom-jegyzék: Virágvasárnapon. Vándor. — A talár csupa sár. Jánosi Zoltán. — A zsinatról Dr. Baltazár Dezső. — A mi igehirdetésünk. Andrassy Kálmán. — Közéletünk: A debreceni egyetem ügye a zsinaton. — Válasz Kassay Béla urnak. Kósa Ede. — A furtai ev. református egyház története. — Különfélek.

FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. FERENCZY GYULA.

Pályázat egyházi jegyzői állásra.

A békési református egyház előjárósága pályázatot hirdet egy önálló egyházi jegyzői állomásra, melynek javadalma 900, azaz kilencszáz korona készpénz az egyház pénztárából havi utólagos részletekben fizetve.

Kötelessége az elválasztott jegyzőnek a presbyteri és más egyházi jellegű gyűlések jegyzőkönyveinek vezetése és kiadványozása; az egyházkormányzat ügykörébe vágó összes irodai munkák elvégzése; az egyházi adókiivetés és számadás elkészítése. Hivatalos helyisége a gondnoki hivatal, hol a gondnoknak hivatalos ügyekben segédkezni és felvilágosítással szolgálni szinte köteles.

Az állandósítása egy évi sikeres működés után fog bekövetkezni; a megválasztott s állandósított jegyző állomását csak három hónapi felmondással hagyhatja el, mely felmondási jog és határidő az egyházat is megilleti.

Pályázhatnak mindazon református vallású nős és nőtlen egyének, kik lelkészi, tanítói, községi jegyzői, kereskedelmi iskolai végzettséggel és esetleges gyakorlattal, vagy ezekkel egyenrangú képesítéssel bírnak.

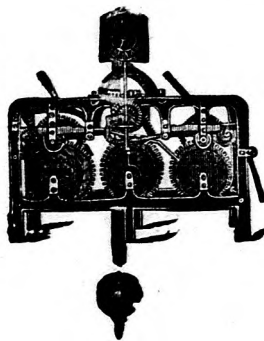
Pályázati határidő 1906 április 16. Az állomás azonnal elfoglalandó.

Békés, 1906. április hó 5.

Az Egyháztanács elnöksége.

— „Antidol“ a legjobb gyógyszer: fejfájás ideges fejfájás és nátha ellen. A szert nem kell bevenni, néhány csepp a tenyéren eldörzsölve, s használati utasítás szerint belelegezve, azonnal megszünteti a bajt. Sok ezer ember használja s mindenki csak jót mond róla. Kérdezze ismerőseit, hogy használta-e már az Antidol-t, amely nagyszerű hatásáért arany éremmel lett kitüntetve. Egy üvege ára 1 kor. 20 fill. és 35-ször mulaszthatja el vele fejfájását. Kapható: **Grósz Nagy Ferencz** gyógyszer-tárában Debreczen az Arany egyszarvuhoz.

Toronyórák

palota-, városházi-, gyári- és lak-tanya berendezését a legelőnyösebben eszközli

Mayer Károly utóda
Müller János
első magyar óragyár

= gőzerő berendezéssel =

Budapest, VII., Csömöri-ut
50. saját házban.

Képes árjegyzékek és költségvetések bérmentve.

KÖZGAZDASÁG.

A Triesti Általános Biztosító Társaság.

(Assicurazioni Generali)

f. é. március hó 17-én tartott 74-ik közgyűlésén terjesztettek be az 1905. évi mérlegek.

Az előttünk fekvő jelentésből látjuk, hogy az 1905. december 31-én érvényben volt **életbiztosítási tőkeösszegek** 771.879,007 korona és 54 fillért tettek ki és az év folyamán bevett díjak 35.489,533 korona és 24 fillérre rugtak. Az **életbiztosítási osztály díjtartaléka** 18.730,255 korona 97 fillérrel 209.076,662 korona 98 fillérre emelkedett.

A **tűzbiztosítási ágban**, beleértve a **betörés-lopás elleni és tűkörüvegbiztosítást** a díjbevétel 14.326,413,117 korona biztosítási összeg után 23.671,911 korona 75 fillér volt, miből 8.903,497 korona 38 fillér viszontbiztosításra fordított, úgy, hogy a tiszta díjbevétel 14.768,414 korona 37 fillérre rugott, mely összegből 10.464,043 korona 40 fillér mint díjtartalék minden tehertől menten jövő évre vitetett át. A jövő években esedékessé váló díjkötelezvények összege 94.667,902 korona 96 fillér.

A **szállítmánybiztosítási ágban** a díjbevétel kitett 3.833,502 korona 39 fillért, mely a viszontbiztosítások levonása után 1.552,290 korona 37 fillérre rugott.

Károkért a társaság 1905-ben 30.285,711 korona 02 fillért foytósított. Ehhez hozzáadva az előbbi években teljesített kárfizetéseket, a társaság alapítása óta károk fejében 827.976,527 korona és 40 fillérnyi igen tekintélyes összeget fizetett ki.

A **nyereség tartalékok** közül, melyek összesen 19.999,096 korona 73 fillérre ruagnak, különösen kiemelendők: az alapszabály szerinti **nyereségtartalék**, mely 5.250,000 koronát tesz ki, az **értékpapírok árfolyamigadozására** alakított tartalék, mely a 3.729,624 korona 17 fillér külön **tartalékkal együtt** 19.206,875 korona 73 fillérre emelkedett, továbbá felemlítendő a 160.000 koronára rugó **kétes követelése tartaléka** és az 911:110 korona 50 fillérnyi ingatlan tartalék. Ezekon kívül fennáll még egy 1.471,110 korona 50 fillért kitevő **tartalék**, melynek az a rendeltetése, hogy az életbiztosítási osztályban a kamatláb esetleges csökkenését kiegyenlítse.

A társaság összes tartalékjai és alapjai, melynek első rangú értékekben vannak elhelyezve, az idei átutalások folytán 247.497,914 korona 42 fillérről 270.052,078 korona 64 fillérre emelkedtek, melyek következőképen vannak elhelyezve.

1 Ingatlanok és jelzálog követelések	43.258,594 k 47 f.
2 Életbiztosítási kötvényekre adott kölcsönök	21,221,765 „ 52 „
3 Letéteményezett értékpapírokra adott kölcsönök	1.354,419 „ — „
4 Értékpapírok	185.300,903 „ 34 „
6 Tárcaaváltók	707,151 „ 55 „
5 A részvényesek biztosított adóslevelei	7.350,000 „ — „
7 Bankoknál levő rendelkezésre álló követelések, készpénz és az intézet követelése, a hitelezők követeléseinek levonásával	10.859,244 „ 76 „

összesen 270.052,078 korona 64 fillér.

Ezen értékekből 58,5 millió korona magyar értékekre esik.

Király balzsam Köszeny és csuz ellen.

Legujabb gyógyszer.

Ezen balzsam legujabb gyógyszer úgy belsőleg, mint külsőleg mindenféle fájdalmak ellen. **Király-balzsam** készítményem mint házi szer szükséges, hogy minden háznál kéznál legyen, mert úgy belsőleg, mint külsőleg kitűnő hasznos szer.

Belsőleg gyomorfájásnál gyomorgörcsnél csikarásnál, fejfájásnál azonnal hat s legjobb fájdalomcsillapító.

Külsőleg tekintélyes orvosok ajánlják **köszenyénél csuznál** továbbá meghűléseknél, fog és fejfájásnál pár perc alatt hat. Igen hasznos gyógyszer még szájvizhez cseppentve rossz lehellet szagtalanítására. **1 üveg 2 k 65 f. 3 üveg 6 kor. 65 fill.** Utánvétellel bérmeotve.

Magyar ember nem használ mást, csak a **Hajdusági pedrót !!** hires

mely legjobb bajusznövesztő és ápoló szer az összes bajuszpedrő készítmények között. Hatása gyors és biztos.

Postán 3 dobozt 2 K. 15 fillérért. 6 dobozt 3 K. 65 fillérért bérmentve utánvétellel küld a készítő.

Grósz Nagy Ferencz

„Arany-egyszarvu“ gyógyszerára a hol minden bel- és külföldi gyógyszer-különlegességek eredeti árakban beszereehztök.

Novotny Antal

harangöntőde és
vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárvaros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangsoportok előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányu új modern átlukasztott

harangjait

melyek felsőrészükön a hege-düéhez hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hangok, mint régi modoruak. Ily szerkezetű 327 kgros harang hangban egyenlő 467 kgros régi modoru haranggal. Ajánl továbbá fogatható vertvas-koronákkal, régi harangok illet nekkel való újra szerelését és vertvas-harang állványokak.

Költségvetések és képes árlapok **díjmentesen** szolgáltatnak. — Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagy **éremmel** kitüntette.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangsoportok előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányu új modern átlukasztott

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

elsőrangú könyvkötészete és diszműves üzlete
DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s kifogastalan munkát készít mindennemű könyvkötészeti, diszműcikkben és börmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más *Egyházi műveket* tömeges mennyiségben, versenyképes kivitelben és *gyári áron*.

Anyakönyveket, tartós jó kötésben. Szent Bibliát és emléklapokat különleges diszkötésben jubileumokra.

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony adományok nyilvántartására is alkalmas.

Kéziratok befoglalására **táblákat**, melyek a szószekeken vagy temetéseknél előnyösen használhatók.

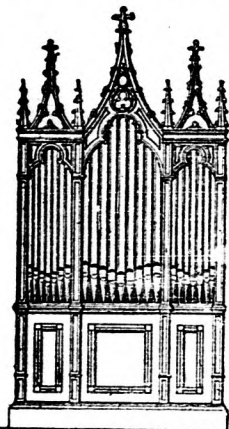
Iskolák számára térképek és táblázatok felhuzását vászonra vagy papírra és ezeken kívül még számos e szakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikkre nézve azonnal szolgálók, — árszámítások a különleges munkákhoz, — mint *Disztáblák, Emléklap és aranykönyveken, rajzokkal, kívánat szerinti stylusban, levéltári írománytartó fedeleket.*

Országgh Sándor

orgona- és hangszergyáros
cs. és kir. udvari szállító

RÁKOS-PALOTA, Budapest mellett.

Az 1886. évi kiállításon „nagy diszoklevéllel” és Ferencz József lovag „renddel” kitüntetve, az 1904. évi veszprémi kiállításon aranyéremmel kitüntetve

azonkívül számtalan kitüntetés és elismerés.

Készít kellemes és tömör hangú, legjobb és legújabb rendszerű orgonákat. Elvállal javításokat és átalakításokat. Kisebb

orgonák készletben vannak. Szolid munka és jutányos árak. Az orgonák jóságát mi sem bizonyítja inkább mint az, hogy a gyár alapítása óta 400-nál több új orgona lett megrendelve és készítve.

Árjegyzék és részletes tervezet kívánatra díjmentesen küldetik.

A „Neumann M.” cég debreceni áruházáról.

A tiszántuli ref. egyházkerület lelkész és tanító urai előtt nem ismeretlen a

„NEUMANN M.”

cs. és kir. udvari szállító-cég.

Hiszen évek hosszú sora óta, a mióta ez a cég a közönség osztatlan bizalmát bírja, nincs eset rá, hogy e nagy egyházkerület lelkészei, tanítói Debrecenben járva, ne tekintsek meg azt a kitűnő hírnévnek örvendő nagy áruházat.

A kitűnő minőségű férfi-, fiu- és gyermek-ruhákkal felszerelt áruház kielégíti a legkényesebb igényeket is. Ezt bizonyítják az összes vásárlók, de különösen azok a szülők, kik gyermekeik ruhaszükségletét itt szerzik be.

A nagytiszteletű lelkész és tanító urak Debrecenbe jöve, ne mulasszák el ezt a látványosság számba menő hatalmas áruházat

megtekinteni. Igaz élvezettel fogja látni mindenki ezt a nagy üzletet, mely a szoliditásnak olcsóságnak mintaképe.

Nincs itt holt saison soha. Élénk az üzlet az év minden szakában, mert a vevők óriási tömege helyből úgy mint vidékről a *Neumann M.* céget keresi fel.

A cég főtörekvése az üzlet jó hírnevét minden időben és körülmények között fentartani, de arra nem is volt eset, hogy *Neumann M.* áruháza ellen panasz emeltetett volna.

Olcsóság, tartósság és csinoság tekintetében a Neumann cég áruai versenyen felül állanak.

A tiszántuli egyházkerület lelkész és tanító urai pedig különösen bizalommal fordulhatnak az üzlet vezetőjéhez, mert hiszen mint törzs vevőközönség különös figyelemben részesülnek minden alkalommal.

Ezután figyelmökbe ajánljuk ezt a régi kitűnő hírnevű céget.

NEUMANN M. cs. és kir. udv. szállító Debrecen. főtér, a postával szemben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPÍTOTT 1845-ben.